

ROBERTO BADENAS

Doktorát teologie získal na Andrews University (Michigan, USA). Je odborníkem v oblasti biblického výzkumu a profesorem Nového zákona. Od roku 1990 do roku 1999 byl děkanem teologického semináře na Adventist University of France (Collonges-sous-Saleve) a od roku 1999 do roku 2010 pracoval jako ředitel Biblického badatelského institutu a vedoucí oddělení výchovy a služby rodinám (EUD Bern, Švýcarsko). Profesor Badenas publikoval odborné články v různých jazycích. Je autorem knihy *Christ the End of the Law. Romans 10:14 in Pauline Perspective*, [Kristus, konec zákona. Římanům 10,14 z Pavlovy perspektivy], (JSOT Press, Sheffield University 1985) a knihy *Meet Jesus [Setkání s Ježíšem]*, (Autumn House, 1995), které byly publikovány ve španělštině, francouzštině, němčině, italštině, portugalštině, rumunštině i katalánštině.

Úvod

VŠUDYPŘÍTOMNÝ NEPŘÍTEL

Bolest je univerzálním lidským pocitem. Život bez utrpení si téměř neumíme představit. Utrpení nám mohou způsobit zdravotní problémy, nehody, ztráta partnera a přátel nebo smrt těch, kteří nám byli nejdražší.

Žijeme, abychom trpěli a způsobovali utrpení. Od Adama po nejmladšího novorozence, od Jóba a Ježíše po neznámého vojáka, bojujícího v té nejbezvýznamnější válce, stín bolesti zasáhl každého. Bez ohledu na to, jak dobře si naplánujeme svůj život, utrpení nás nemine. Všichni jsme tím či oním způsobem vydáni napospas utrpení – od chvíle, kdy se nám prořezaly první mléčné zuby až po bolestivé dny stáří. Nemoc, výčitky svědomí, ubývání sil, existenciální pocit úzkosti, zármutek... Pokud někdo tvrdí, že nikdy netrpěl, zřejmě ztratil paměť. Bolest má milion projevů – může být akutní, prudká, tupá, nesnesitelná, trvalá... Dokáže zlomit tělo a zdeptat duši. Je součástí života chudých a ničí život bohatým. Způsobuje dětský pláč, znetvoří tělo mladého člověka, zohyzdí obličej dospělého a sehne ramena starce. Utrpení nás provází od kolébky až po hrob. Práce i zábava, závislost i svoboda, mravnost i zhýralost, láska i nenávisť, to vše nám způsobuje utrpení. Bolest je součástí lidského života.¹

Mohli bychom s nadsázkou říci, že dětmi přestáváme být ve chvíli, kdy zjistíme, že ani mamčin polibek nás nemůže zbavit všeho utrpení...

Stačí otevřít noviny, projít vestibulem nemocnice nebo navštívit hřbitov, a hned je nám jasné, jaká je realita života. Utrpení nás pronásleduje jako mor.² V době, kdy jsem psal tuto knihu, procházelo nějakou formou intenzivního utrpení dvacet mně blízkých lidí; deset z nich už zemřelo. Jedním z nich byl můj otec...

Tváří v tvář této nevyhnutelné realitě se nám chce instinktivně vstát, vzbouřit se a tisícerým způsobem projevit svůj vzdor. Každý záchvat ostré bolesti spustí pohotovostní obranný mechanismus našeho těla. Jako Ponce de León³ hledáme pramen věčného mládí v zábavě, lécích, terapiích, kúrách a tisících dalších praktik. Ale nedaří se nám, stejně jako jemu. Nad našimi naivními sny dominuje riziko – a zároveň jistota – utrpení a smrti. Snažíme se bojovat nebo vyhnout oběma realitám, ale nakonec rezignujeme, abychom je přijali, protože nemáme jinou možnost. Problém utrpení je velký a složitý. Není možné obsáhnout všechny jeho dimenze – lékařskou, psychologickou, sociální, filozofickou a duchovní – v jedné knize. Proto se v této knize zaměřuji pouze na některé praktické a existenciální aspekty bolesti v našem každodenním životě z mé osobní perspektivy věřícího člověka. Navzdory tisíciletím úvah a bádání není otázka bolesti stále zcela prozkoumána. Tato kniha chce pomoci čelit utrpení důstojně a bez ztráty smyslu pro realitu.

První část knihy, informativní, nám pomáhá uvědomit si složitost problému a jeho rozmanité důsledky. Druhá část představuje několik teoretických a praktických úvah vyplývajících z otázky „proč“, kterou si v souvislosti s utrpením klademe. Je to snaha pochopit jeho smysl. Třetí část poskytuje jednoduché, pro laiky dostupné praktické rady, jak taktně a efektivně čelit utrpení. Cílem je především najít způsob, jak se zbavit bolesti, a pokud je to nemožné, alespoň ji zmírnit. Hlavním cílem této knihy je pomoci čelit realitě bolesti a vyrovnat se s ní do takové míry, jak je to jen možné.

Necítím se být expertem v problematice bolesti. Mnozí čtenáři díky svým osobním nebo profesionálním zkušenostem vědí o této problematice více než já. Píšu jen jako svědek a jako „předmět utrpení“. I když moje optimistická povaha má tendenci vyhýbat se bolesti, moje filozofické vzdělání a především mé osobní a pastorační zkušenosti mi pomohly být vnímavým k tomuto problému.

Napsat tuto knihu pro mne bylo mnohem těžší než napsat předcházející knihy. Bez spolupráce se skupinou vynikajících a mně blízkých spolupracovníků by se to nikdy nepodařilo. V první řadě chci poděkovat mým přátelům lékařům, kterými jsou José Manuel Prat, Miguel Gracia Antequera, Marcelle Lafond a Caleb Mercier, za to, že revidovali tyto stránky z odborného hlediska a poskytli mi množství neocenitelných rad z oblasti své specializace. Své poděkování chci vyjádřit i vzácnému kolegovi Robertu Carbonellovi, nemocničnímu kaplanovi, který se ve své práci denně setkává s utrpením a smrtí, za to, že se se mnou ochotně podělil o své osobní zkušenosti; kaplanovi Dr. Máriovi Callabosovi za jeho příspěvky do bibliografie; Dr. Angelovi Manuelu Rodriguezovi za jeho užitečné teologické názory; Dr. Heroldu Weissovi za jeho moudré a podnětné myšlenky k tomuto tématu; mým mladým přátelům Romanovi Junquerasovi a Guilleremu Sánchezovi za to, že mi pomohli svým kreativním talentem. Juan Fernando Sánchez mi posloužil neúnavnou odbornou redakční spoluprací a Marta Prats mi poskytla cenné literární rady a bezvýhradnou podporu.

Tuto knihu jsem nenapsal jen ze solidarity vůči těm, kteří trpí, ani z povinnosti. Obvykle říkám, že jsem tak učinil „v sebeobraně“.⁴ Motivovaly mě k tomu vlastní pocity odmítání a bezmoci ve chvílích, kdy jsem se musel vyrovnávat s tím, co přináší život. Tato kniha hledá odpovědi na následující otázky:

Do jaké míry je možné vyhnout se bolesti? Co všechno můžeme udělat, abychom pochopili bolest a naučili se ji kontrolovat? Jak můžeme překonat bolest, abychom i tuto doprovodnou součást smrti zapojili do služby života?

Jak zpívá Leon Cieco:

„Prosím Boha o to, abych nebyl nevšimavý vůči utrpení, aby mě kostlivec smrti nenašel prázdného a osamělého, aniž jsem udělal to, co jsem mohl...“

Autor

-
1. „Bolest je hlavní a nejzákladnější zkušeností člověka. Lidé jsou od přírody odsouzeni trpět.“ (Jean-Paul Sartre, *Being and Nothingness*, London: Routledge) „Představme si množství lidí v poutech. Všichni jsou odsouzeni k smrti. Někteří každý den umírají v důsledku vražedného pohledu jiných. Ti, kteří zůstali, vidí v životě svých přátel svůj vlastní úděl a čekají, kdy přijde řada na ně. Smutně a bez naděje se dívají jeden na druhého. To je charakteristika stavu, v jakém se nachází lidstvo.“ (Blaise Pascal, *Pensées* [Thoughts], § 199) Viz Eugene C. Kennedy, *The Pain of Being Human*, New York: The Crossroad Publishing Company, 1997.
  2. Paul Heubach, *The Problem of Human Suffering*, Hagerstown (Maryland, USA): Review and Herald, 1991, str. 4.
  3. Juan Ponce de León (1460–1521) byl španělský dobyvatel, který se stal prvním guvernérem Puerta Rica a objevitelem Floridy (USA). Podle legendy hledal na svých cestách Pramen mládí.
  4. Ronald Dunn, *Quand le ciel est silencieux* [When Heaven is Silent], Marne-la-Vallée (France): Farel, 2003, str. 23.

Kapitola 1

CO CHÁPEME POD POJMEM BOLEST

„Štěstí je v podstatě negativní pocit: nepřítomnost bolesti.“

Gregorio Maraňón

Je půlnoc. Naše první dítě, které jsme právě přinesli z nemocnice, nás vzbudí pláčem. Má už dva měsíce. Je to chlapeček, který se narodil předčasně. Plenku má suchou. Láhev nechce. Horečku nemá. Matka ho vezme na ruce, aby ho polaskala. Snaží se ho uklidnit, ale on přesto křičí. Nedokáže říct, co mu je. Jako nezkušení rodiče si neumíme vysvětlit, proč pláče. Bolí ho břicho? Má infekci v oušku? Nebo se jednoduše bojí? Když jsme ho opět svlékli a snažili se zjistit příčinu křiku, objevili jsme bulku, která mohla být příznakem kýly. Ani dětský lékař nám však později neuměl říci, zda toto byla skutečná příčina jeho pláče.

Po nějakém čase mě jednou v noci probudila divná bolest horní dásně v okolí zubu moudrosti. Zpočátku neurčitá bolest postupně nabírala na intenzitě. K zubaři jsem se dostal až po několika hodinách. Nikdy předtím mě zuby tolik nebolely. Večer jsem už neuměl rozeznat, jestli mě bolí zuby, hlava, ucho nebo všechno najednou.

O mnoho let později moje manželka, radostná a šťastná žena, která si obvykle celý den prozpěvuje, onemocněla a nedokázala říct, co jí vlastně je.

„Nevím, co mi je. Necítím se dobře a nevím proč. Snad to už bude menopauza? Nic mě nebaví. Na nic nemám chuť. Cítím se vyčerpaná a slabá. Všechno mi leze na nervy. Jsem smutná. Rozpláču se pro každou maličkost. Stále se mi chce spát. Nejraději bych utekla od všech, i sama od sebe.“

Moje manželka nedokázala pojmenovat prohlubující se depresi.

Tyto tři osobní zkušenosti – kromě množství dalších, které bych mohl zmínit – nám chtějí ukázat, jak těžké je popsat bolest.

CO JE BOLEST?

Určitě jsme všichni ve svém životě nějakým způsobem trpěli. Přesto utrpení není snadné definovat. Také bolest je velmi široký pojem a je nesmírně těžké ji popsat. Zasahuje nás různým způsobem, každý z nás ji prožívá jedinečně. Bolest je ve skutečnosti záhada.

Pojem „utrpení“ vyjadřuje pocit nepohody, nespokojenosti a smutku. Když si něco příjemného užíváme, máme radost; bolest nás nepříjemně obtěžuje. Když máme radost, chce se nám vyskakovat; v bolesti si uvědomujeme svou bezmoc. Když prožíváme příjemné vzrušení, celou bytostí toužíme po nových zážitcích; když čelíme bolesti, tělo je napjaté, jako by se chtělo bránit vetřelci. Zdraví vnímáme jako „mlčení orgánů“; fyzickou bolest jako „křik celého těla“.¹

Zdraví je stav, který nám umožňuje žít nezávislým, šťastným a plnohodnotným životem ve všech oblastech – fyzické, psychické i sociální; bolest tento stav v každé oblasti narušuje.

Ve snaze definovat podstatu lidského utrpení se napsalo hodně knih. Výsledky však nebyly přesvědčivé. Filozof Spinoza, který žil v 17. století, definoval bolest jako „silný vjem, který je opakem pozitivu“. Mezinárodní asociace pro studium bolesti definuje bolest jako „nepříjemnou smyslovou a emocionální zkušenost, která je důsledkem skutečného nebo potenciálního poškození tkání nebo se dá tímto

způsobem popsat“.² Definici bolesti však nemůžeme omezit na bolest způsobenou poraněním. Tato klasická definice byla už nejednou revidována. Dosud se však nenašla taková, která by popsala bolest ze všech možných pohledů.³

BOLEST A UTRPENÍ

Někteří autoři dělají rozdíl mezi bolestí a utrpením. Označují je za dvě odlišné věci. Tvrdí, že bolest je spíše organického původu, zatímco utrpení má více psychologický charakter. Podle této teze nás bolí naše tělo. Utrpení se týká spíše naší duše a naší schopnosti myslet. V tomto smyslu bolest zaplavuje bytost a způsobuje utrpení. Bolest nám pomáhá vnímat náš stav a umožňuje začít léčení. Utrpení ve své nejhlubší podstatě zůstává kdesi v temnotě, spolu s těmi, kteří trpí.⁴

Věda má prostředky na utišení bolesti, utrpení je však složitější věc. Utrpení nemusí být nutně doprovázeno bolestí, kterou můžeme léčit. Například paraplegik (člověk s ochrnutými dolními končetinami) nemusí cítit bolest, a přesto může trpět víc, než si umíme představit.

Cicely Saunders, zakladatel hnutí pro zřizování hospiců,⁵ zavedl termín „totální bolest“. Kromě fyzické bolesti zahrnuje i emocionální, mentální, sociální a duševní utrpení, protože všechny tyto aspekty spolu souvisejí. Utrpení souvisí s okolnostmi, které ovlivňují celou naši bytost. V tomto smyslu nás zasahují mnohem nepříjemněji než samotná bolest. Běžně se pojmy bolest a utrpení téměř zaměňují.⁶ Často se také navzájem prolínají a doplňují. I v této knize je budeme zaměňovat.

Fyziologové označují bolest za ochranný reflex, který člověka varuje před vážnějším poškozením. Podle nich je bolest především výstražným signálem, kterým tělo naznačuje, že něco není v pořádku, upozorňuje na nějakou formu agrese⁷ nebo hroící nebezpečí. Když se dotkneme něčeho horkého, ucítíme bolest. Reflexivně se odtahneme, čímž se chráníme před větší popáleninou a bolestí. Trn, který nás píchne, způsobí, že se stáhneme, a tím zabráníme většímu poranění atd.

Takové pozitivní chápání bolesti je v mnoha případech velmi cenné, nelze je však uplatnit v každé situaci. Bolest nás chrání před vážným ublížením si na zdraví (nedovolí nám přijít blízko k ohni), ale dokáže nás také ničit. Bylo zjištěno,⁸ že ti, kteří jsou v přímém styku s nemocnými, považují bolest za rušivý, ničivý symptom, který zhoršuje jejich celkový stav. Proto musíme zavrhnout myšlenku, že bolest je vždy užitečná. Příliš často je bolest nechtěným darem. Ničí nás a způsobuje, že se cítíme více nemocní, než skutečně jsme. Povinností lékařů je předcházet a zabránit bolesti do té míry, jak je to jen možné.⁹

Bolest a utrpení, stejně jako přátelé a nepřátelé, musíme brát vždy vážně.

BOLEST JAKO OSOBNÍ ZKUŠENOST

Všichni jsme někdy cítili bolest. Každý ji však snáší jinak. Všichni netrpíme stejně. Nebudeme mluvit o různých druzích „bolestí“ a „utrpení“, ale o lidech, kteří trpí. Moje bolest anebo bolest někoho jiného je vždy osobní zkušenost. Zřejmě žádná zkušenost není tak osobní jako utrpení. Zasahuje celou bytost – tělo i duši. Ať je to bolest fyzická, nebo psychická, vždy nám připomíná křehkost naší existence. Naši pozornost obrací na naše vlastní těžkosti a naší nejvyšší prioritou se stává snaha zbavit se jich.

Bolest a utrpení jsou zřejmě zkušenosti, které nás nejvíce izolují od druhých. Nezáleží na tom, kolik knih jsme o této problematice přečetli, jak moc dokážeme soucítit s trpícími, jejich bolest zůstane vždy jejich osobní a jedinečnou bolestí.

Ve skutečnosti neexistuje způsob, jak nést cizí bolest.¹⁰ Naše bolest je vlastně uzavřený kruh. „Vy nemůžete cítit bolest někoho jiného a nikdo jiný nemůže prožívat vaši ... zda jde o holokaust, hlad nebo pandemii ... na tom vůbec nezáleží. Utrpení vždy přichází v osobním balíčku.“¹¹

Pochopit bolest komplikuje fakt, že zasahuje všechny oblasti našeho bytí. Ve větší nebo menší míře ovlivňuje naši schopnost objektivně posoudit situaci. Ať nás zasáhne náhle v důsledku nehody, nebo nás

dopředu varuje formou chronické nemoci, na bolest nejsme nikdy připraveni. Vždy nás rozruší a dokáže zcela paralyzovat.

Když bolest zasáhne náš život, stáváme se její pasivní obětí. Bez ohledu na to, do jaké míry jsme si to zapříčinili sami, vždy ji vnímáme jako vetřelce, který nás napadl.

JAK MOC TO BOLÍ?

Bolest se nedá měřit. Její intenzitu měříme „podle oka“. Liší se od pacienta k pacientovi, od lékaře k lékaři. Nedávno byly sice vyvinuty spolehlivé techniky pro měření bolesti, dosud však nejsou všeobecně přijímány ani uznávány.

Není správné srovnávat jeden druh bolesti s jiným a posuzovat, který je horší. Nemůžeme například porovnávat intenzivní, ale krátkodobou bolest (přirozený porod, ledvinová kolika atd.) s dlouhodobou, možná méně intenzivní, ale neustupující bolestí (některé druhy rakoviny, artritidy atd.).

Chronická bolest, i když je relativně mírnější, se může stát nesnesitelnou právě kvůli tomu, že dlouhodobě neustupuje. Trpí jí vysoké procento pacientů. I když je délka trvání různá, radikálně mění život pacienta.¹² Chronická bolest narušuje spánek, omezuje pohyblivost, zhoršuje schopnost pracovat a postihuje dokonce každodenní rutinu, například vstávání z postele nebo sejítí dolů po schodech. I obyčejná chůze se může stát utrpením. Pokud někdo trpí chronickou bolestí a nezná její příčinu nebo nenachází úlevu, ničí ho to. Může vyvolat vážné stavy deprese a úzkosti.

REAKCE NA BOLEST

Postoje k bolestem jsou tak rozmanité, jak rozmanití jsou lidé, kteří jimi trpí. Je těžké zobecnit subjektivní aspekty bolesti, protože existuje množství druhů a stupňů utrpení. Navíc každý z nás má odlišný práh bolesti. Některé způsoby léčení neuvěřitelně dobře snášejí pacienti, kteří velmi trpí, zatímco ti, kteří trpí méně, mají určité obavy. Bolest musíme posuzovat jako velmi relativní. Závisí na populaci, jednotlivci

a případu. V době války podstoupili někteří vojáci chirurgický zákrok bez anestezie. Překvapivě však necítili větší bolest, než jakou jim způsobovalo samotné poranění. V jistých etnikách některé ženy porodí dítě a hned pokračují v práci, jako by se nic zvláštního nestalo.

Utrpení nezáleží na společenském postavení trpícího člověka. H. G. Wells ironicky poznamenal: „Ani královská koruna neléčí bolest hlavy.“¹³

Tento fakt vyvolává řadu zajímavých teoretických otázek, které jsou však z praktického hlediska naprosto nepodstatné. Kdo trpí více, muži nebo ženy? Dospělí nebo děti? Mladí nebo staří? Ti, co mají dostatek informací, nebo ti, co nic nevědí? Věřící nebo nevěřící?

Utrpení se nás dotýká velmi specifickým způsobem. Máme tendenci myslet si, že neštěstí, které nás postihlo, je tak jedinečné, že nikdo jiný netrpí tak jako my. Nebo že naše bolest se nedá srovnat s žádnou jinou. Do určité míry to tak opravdu je.

Naše rozvinutá společnost nesporně dosahuje v boji proti fyzické bolesti dobrých výsledků. Díky medicíně a farmakologii se bolest mění v technický problém. Na ně přenášíme odpovědnost za riziko, že následkem zmírňování bolesti může dojít k jiným poruchám činnosti organismu.¹⁴ Bolest je však širší problém, který ovlivňuje samotnou osobnost člověka. Tento pocit nedokáže uspokojivě vysvětlit žádný fyziologický zákon.¹⁵ V boji proti bolesti systematicky hledáme pomoc ve zdravotnickém systému. Myslíme si, že stav, který obvykle nazýváme „pohoda“, je jedním z našich základních práv. Lékaři nám předepíší léčbu, která odstraní fyzickou nepohodu. Psychologická terapie utiší naše emocionální problémy. Pokud to nezabere, narkotika nám pomohou uniknout z naší bolestné reality, i když jen na chvíli.

Statistiky na Západě ukazují, že množství užívaných léků proti bolesti (analgetik) a sedativ stále roste. V jiných dobách a společnostech se lidé vyrovnávali s bolestí způsoby, které se nám dnes zdají příliš kruté a neúčinné. Příčinu bolesti spojovali s náboženskou nebo duchovní dimenzí. A to je něco, co my dnes chápeme jen těžko. Utrpení a bolest nepokládali ani tak za zdravotní nebo lékařský problém, jako spíše

za existenciální. V našem postkřesťanském světě vyhnaly nové léky kaplany z nemocnic. Léčebné kúry a terapie nahradily dříve obvyklé pústy a modlitby a staly se moderní náhradou toho, co bylo kdysi zcela závislé na osobní houževnatosti, sebeovládání a víře.¹⁶

JE PRAVDA, ŽE NIKDO NECHCE TRPĚT?

I když teoreticky všichni chceme být „v pohodě“ a každý z nás bojuje proti bolesti svým vlastním způsobem, ve skutečnosti si utrpení sami přivoláváme. Je zarážející, jak tvrdohlavě se vystavujeme situacím, které nám způsobují utrpení, a kolik energie jsme schopni vynaložit na to, co nám způsobuje problémy.

Uvedu jednoduchý příklad. Dítě, kterému se kývá mléčný zub, se ho raději nedotýká, protože tehdy ho nebolí. Přesto stále cítí potřebu do něj šťourat (jazykem nebo prsty), jako kdyby se chtělo přesvědčit, zda stále bolí!¹⁷ Vážnějším případem je množství nemocí, které jsou přímým důsledkem zlovyků (strava, tabák, alkohol, nedostatek pohybu atd.). Lidé chtějí přestat trpět, ale nechtějí změnit svůj životní styl. Místo toho, aby odstranili příčinu své nemoci změnou svých zvyků, vyhledají lékaře nebo absolvují zázračné léčebné kúry, které je mají zbavit nežádoucích následků jejich nesprávného životního stylu.

Některé druhy utrpení jsou svou formou blízké masochismu. Pěstují je lidé, kteří díky nim získají určité výhody. Mnohé druhy závislosti, včetně různých forem sebepoškozování – buď s rychlým, nebo pomalým účinkem – „omlouvají“ pacienta, takže se nemusí zabývat nevyřešenými problémy, čímž přenáší odpovědnost za jejich řešení na jiné. Vyšší stadia některých chorob jsou tak závažná, že si nikdo nedovolí kárat a napomínat trpícího – bez ohledu na příčinu jeho situace.

Chronicky nemocní lidé získávají jakousi formu „závislosti“ na druhých lidech. Důsledkem toho je, že se chovají méně zodpovědně, než kdyby byli samostatnější. Svým chováním si vynucují soucit. Chtějí, aby jim jiní pomáhali ještě dříve, než by je požádali o pomoc.¹⁸ V některých případech se jejich utrpení stává perfektním nástrojem, jak

někoho – možná partnera, děti nebo rodiče – potrestat tím, že na nich nepřimo svalují vinu za vlastní problémy.

Dr. Sylvie Gallandová popisuje případy mnoha pacientů, kteří opakují modely bolestivých vztahů prožitých v dětství. Například dcera alkoholika má větší sklon než jiné děti dostat se do těžké role, v jaké se nacházela její matka trpící kvůli otcovým problémům. To v ní podvědomě vytváří pocit nutnosti smířit se s chováním manžela – opět alkoholika. „Možná to souvisí s naší společností, která podporuje ctižádostivost a soutěživost. Ocenění a odměna patří úspěšným. Projevy soucitu, slitování a běžná laskavost přirozeně patří těm, kteří trpí. Jelikož v životě je mnohem snazší selhat než být úspěšný, a být nešťastný než šťastný, mnozí mají tendenci vybrat si snadnější cestu.“¹⁹

Abychom to ještě zkomplikovali, za určitých podmínek se pacienti stávají středem pozornosti, dokonce téměř hrdiny do té míry, jak to v běžném životě nikdy nezažili. Jeden pohotovostní lékař mi vyprávěl o bezdomovci, který měl pravidelně „nehodu“, dokud lékaři nezjistili, že si to způsoboval záměrně. Chyběla mu péče, jaké se mu dostávalo v nemocnici během léčby. Samozřejmě, toto je extrémní případ. Ale není neobvyklá ani menší míra nostalgie při vzpomínkách na období utrpení. Někteří pacienti zůstanou uvězněni v zajetí svých problémů. Zřejmě nechtějí opustit svou „vězeňskou celu“, ve které si časem zvykli.

Tito pacienti musí nějakým způsobem řešit svou životní situaci. Uzdravení by pro ně znamenalo nutnost přehodnotit své zaměstnání či osobní a rodinné záležitosti. K tomu však nemají odvahu. Kdyby se uzdravili – nebo by se třeba uzdravilo jejich postižené dítě – byli by nuceni hledat si práci nebo dovolit partnerovi požádat o rozvod, což by se za současných okolností, v průběhu nemoci, nestalo. Nic nedokáže vyléčit nemoc, ze které má pacient prospěch...

Pokud se má pacient v takových téměř patologických případech osvobodit, musí dospět k tomu, že bude ochoten vzdát se určitých „výhod“. Musí uznat, že jen prodlužují špatnou situaci, kterou je třeba nějakým způsobem řešit. Pacient by si měl celkem vážně položit otázku, co se stane, pokud tyto problémy najednou zmizí: Jak se vy-

rovnám s novou situací? Jak na ni zareagují moji nejbližší? Aby si to člověk uvědomil a vnitřně se osvobodil, je třeba něco víc, než je zralost a inteligence. Lidská přirozenost je velmi složitá. Ani pro lékaře to není snadné. Přijmout odpovědnost za svéprávnost někoho jiného nikdy není jednoduché; tím méně za pacienta. Obecně platí, že lidé, kteří se dostanou do takových problémů, potřebují hodně pochopení a profesionální pomoc, aby je dokázali překonat.

-
1. Světová zdravotnická organizace (WHO) ve své ústavě z roku 1946 definuje zdraví nejen jako „nepřítomnost nemoci nebo slabosti, ale jako stav dokonalé fyzické, mentální a společenské pohody“.
  2. Viz www.iasp-pain.org (update 22. května 2012).
  3. Viz např. KJS Anand, D. Craig a D. Kenneth: *New perspectives on the definition of pain*, in *Pain*, sv. 67 (1), september 1996, 3–6. Por. Jan Frans van Dijkhuizen, *Pain and Compassion in Early Modern English Literature and Culture*. Jan Frans van Dijkhuizen, *Pain and Compassion in Early Modern English Literature and Culture*, Boydell & Brewer Publishers. 2012.
  4. Phillip Moffat, *Dancing with Life: Finding Meaning and Joy in the Face of Suffering*, New York: Rodale, 2008, str. 89, 91.
  5. Cicely Saunders začal v roce 1967 revoluční hnutí za péči o umírající v St. Christopher's Hospice nacházejícím se v jižním Londýně. Dnes je toto hnutí zaměřené na ošetřování smrtelně nemocných ve stovkách nemocnic po celém světě. Je založeno na principu integrální péče o fyzické, sociální, emocionální a duchovní potřeby pacienta. Jejich mottem je: „Na tobě záleží, protože ty jsi ty. Na tobě záleží do posledního okamžiku tvého života.“ (Cicely Saunders, „The Care of the Patient and His Family“, in *Documentation in Medical Ethics*, n° 5, London Medical Group, 1975).
  6. David B. Morris, *The Culture of Pain*. Berkeley: University of California Press, 1991 a *Illness and Culture in the Postmodern Age*, Berkeley: University of California Press, 1998.
  7. Viz W. J. Roberts, „A Hypothese on the Physiological basis for pain“, *Pain*, n° 24 (1986), str. 297–311.
  8. Viz Stanley Hauerwas, *God, Medicine and Suffering*, Grand Rapids: Eerdmans, 1990.
  9. Janice M. Morse and Barbara Carter, „The Essence of Enduring and Expression of Suffering: The Reformulation of Self“, in *RTNP* sv. 10/1 (1998), str. 43–60. Také Joseph A. Amato, *Victims and Values: A History and a Theory of Suffering*, New York: Praeger, 1990.
  10. T. S. Eliot, „The Burial of the Dead“, in *The Waste Land*, I (1922).
  11. „Bolest je osobní. Je mnohem intimnější než myšlenka (o myšlenku se můžete podělit, ale o bolest ne). A tak nikdo z milionů netrpěl na světě plněm nemocí a smrti víc, než mohl.“ (Clifford Goldstein, *Life Without Limits*, Hagerstown: Review & Herald, 2007, str. 106, 107)
  12. Mezinárodní asociace pro studium bolesti (The International Association for the Study of Pain IASP) definuje úroveň tolerance bolesti jako maximální intenzitu stimulu bolesti, kterou je subjekt schopen v dané situaci akceptovat. „Podobně jako práh bolesti, úroveň tolerance bolesti je subjektivní zkušenost jednotlivce. Parametry, které se obvykle měří